

Okres Rakovník leží v západní části středních Čech na rozloze 930 km² s hustotou osídlení 59 obyvatel na km².

Příroda Rakovnicka je velmi rozmanitá. Její pestrost je dána především geologickou a geomorfologickou stavbou.

Lesy pokrývají až 39% plochy okresu. Velké lesní komplexy se nacházejí mezi Rakovníkem a Křivoklátem, na Jesenicu a Džbáně.

Roční úhrn srážek se pohybuje do 550 mm. Nejvýznamnějším vodním tokem je Berounka, protékající okresem v délce 42 km. Na Rakovnicku byla zejména v minulosti vybudována řada rybníků s celkovou plochou 326 ha, především v okolí Mšece a Jesenice.

Jádrem území okresu je Rakovnická kotlina s okolní bezlesou pahorkatinnou včetně vyššího, z části lesnatého Jesenicka na západě, nejvyšší části Džbanu na severu a lesnatého Křivoklátska na jihu až východě.

Bioregion Křivoklátsko zaujímá téměř celý geomorfologický celek Křivoklátské vrchoviny a severní cíp Plaské pahorkatiny. Typická část bioregionu je tvořena vrchovinou na proterozoických břidlicích a kambrických vyvřelinách, přičemž osu území tvoří zaříznuté údolí řeky Berounky. Výrazný říční fenomén řeky se na Křivoklátsku projevuje na mezoklimatu, které je zde teplejší než v okolní krajině. Průměrná roční teplota se pohybuje od 7,5 do 8,5 °C. V hlubokých údolích dochází ke značné teplotní inverzi.

Na Křivoklátsku se nachází nejvyšší bod okresu (Vlastec 612 m n. m.) a zároveň nejnižší (tok Berounky za Žloukovicemi 220 m n. m.)

Pro svoji středoevropskou jedinečnost vyvážené zachovalé přírody bylo Křivoklátsko zařazeno do mezinárodního seznamu biosférických rezervací UNESCO a v roce 1978 bylo vyhlášeno jako chráněná krajinná oblast (CHKO) Křivoklátsko.

Křivoklátsko je známé svými lesními komplexy, kde se dosud zachovaly poměrně velké části porostů s přirozenou skladbou, málo změněné činností člověka. Místa se příroda udržela v téměř nezměněné podobě, tak jak vypadala v historických dobách. Rozsáhlé lesní porosty zaujímají až 64 % plochy oblasti. Na náhorních plošinách se dochovaly kyselé a teplomilné doubravy, na mírnějších svazích a vrcholech kopců květnaté bučiny. Na strmých svazích v údolí se vyskytují rozsáhlé suťové lesy, v nichž se místy nachází i vzácný tis červený. Zajímavé jsou tzv. pleše s výskytem teplomilných druhů. Velký vliv na zachování přírody zde měly osvětlené snahy českých panovníků.

Na Křivoklátsku se nalézá velké množství velice vzácných rostlin a živočichů od horských až po teplomilné. Typickou rostlinou pro tuto oblast je kyčelnice devítilístá, která zdobí znak CHKO Křivoklátsko.

Křivoklátsko je rájem pro rekreaci. Řeku Berounku využívají hlavně vodáci. Bohatá síť turistických cest a hrad Křivoklát jsou hojně navštěvovány turisty, zejména v letním období. Pro turisty a školní mládež zde byly vybudovány tři naučné stezky (NS): Brdatka, Školní NS Křivoklát a vodácká NS Berounka.

Rakovnická kotlina zaujímá střední část území okresu. Průměrná nadmořská výška se pohybuje okolo 350 m n. m. Území je tvořeno usazeninami mladších prvohor, které se dělí na čtyři pásma, z nichž tři vznikla v kámenouhelném období. Převládajícími horninami všech pásem jsou slepence, pískovce a lupky. Severně od Rakovnického potoka se nacházejí nánosy třetihorních písků, štěrků i ojedinělých balvanů. Rakovnicko velmi ovlivnila lidská činnost. Souvislé původní lesy pod tlakem osídlení rychle zmizely, zejména během starověku. Původní porosty (kyselé doubravy a kyselé bučiny), pokud se vůbec zachovaly jako lesy, byly změněny v bory a smrčiny. Negativní dopad intenzivní zemědělské velkovýroby je patrný zejména na orné půdě. Svěrázný výraz krajiny dávají chmelnice, rozprostírající se na plochých a mírně svazitých červených půdách. Zajímavé jsou zde polokulturní louky, rybníky, potoky (Rakovnický a Lišanský) a ojedinělé mokřady (chráněné území Červená louka), dále pak tankodrom, Přílepská skála a Nesuchyňská pískovna.

Jesenicko dosahuje nadmořských výšek mezi 450 – 600 m n. m. Tvoří jej čistecko-jesenický žulový masiv. Povrchové větrání zde vytvořilo svérázné formy balvanitého rozpadu včetně tzv. “kamenných stád” a viklanů.

Pramení zde potoky Rakovnický a Javornice. Samotná obec Jesenice je rozvodnicí povodí Ohře a Vltavy. Množství rybníků a rybníčků dává Jesenicu typický krajinný ráz. Nachází se zde i největší rybník okresu (Velký rybník – 45 ha), který je v sezoně obklopen rekreaty. Po celý rok je ptačím rájem. Můžeme se zde setkat i s čápem bílým a černým.

Území má mnoho malebných lůmků, často zaplavených vodou, které osidlují vzácní obojživelníci.

Zachovaly se zde významné zbytky mokřadů, vstavačových luk a místa připomínající taigu. V lesích roste vřes, množství borůvek, brusinek a hub.

Pro svoji klidnou, vyváženou krajinu a přírodní zajímavosti bylo Jesenicko vyhlášeno nejprve jako klidová oblast, později jako přírodní park. Hospodaření zde příliš omezováno není, reguluje se však nová výstavba a těžba ve volné krajině. Byla zde vybudována naučná stezka Jesenicko měřící téměř 15 km.

Džbán tvoří tabulová plošina vyzdvižená tektonickými pohyby nad okolí, která se uklání směrem k severu. Je členěna údolními rýhami na řadu úzkých vrchů, plošin a hřbetů. Na rozčlenění tabule měla vliv eroze. Přechody od údolí do plošin či hřbetů často chybí a vytvářejí se zde prudké útesové zlomy vysoké několik metrů. Džbán z pohledu od jihu působí jako horské pásmo, ačkoli jeho vrcholy sotva přesahují 600 m n. m. Na východě Džbán přechází v rozsáhlé plošiny Kladenska.

Geologickým podkladem jsou jemnozrné pískovce, jílovce a slínovce, nazývané opuky. Vznikly jako usazeniny křídového moře v druhohorách a dosahují mocnosti 30 – 60 m. Původ opuk dokládají lastury a ulity měkkýšů. Opuky se zde zpracovávají na zajímavý stavební kámen a obkladový materiál. Architektura zdejších obcí je pozoruhodná opukovými stavbami, které se naprosto odlišují od běžného typu českých chalup, statků a kostelů.

Srážky v celé oblasti jsou celkem vyrovnané, avšak relativně nízké (400 – 510 mm), zejména vlivem srážkového stínu Krušných hor. Teploty jsou zde poměrně vysoké (8,3 – 8,9 °C), takže oblast lze charakterizovat jako velmi suchou a poměrně teplou.

Lesnatý Džbán je pramennou oblastí uprostřed bezlesého Slánska, Žatecka a Lounska. Tvoří také rozvodnici povodí Ohře v Vltavy.

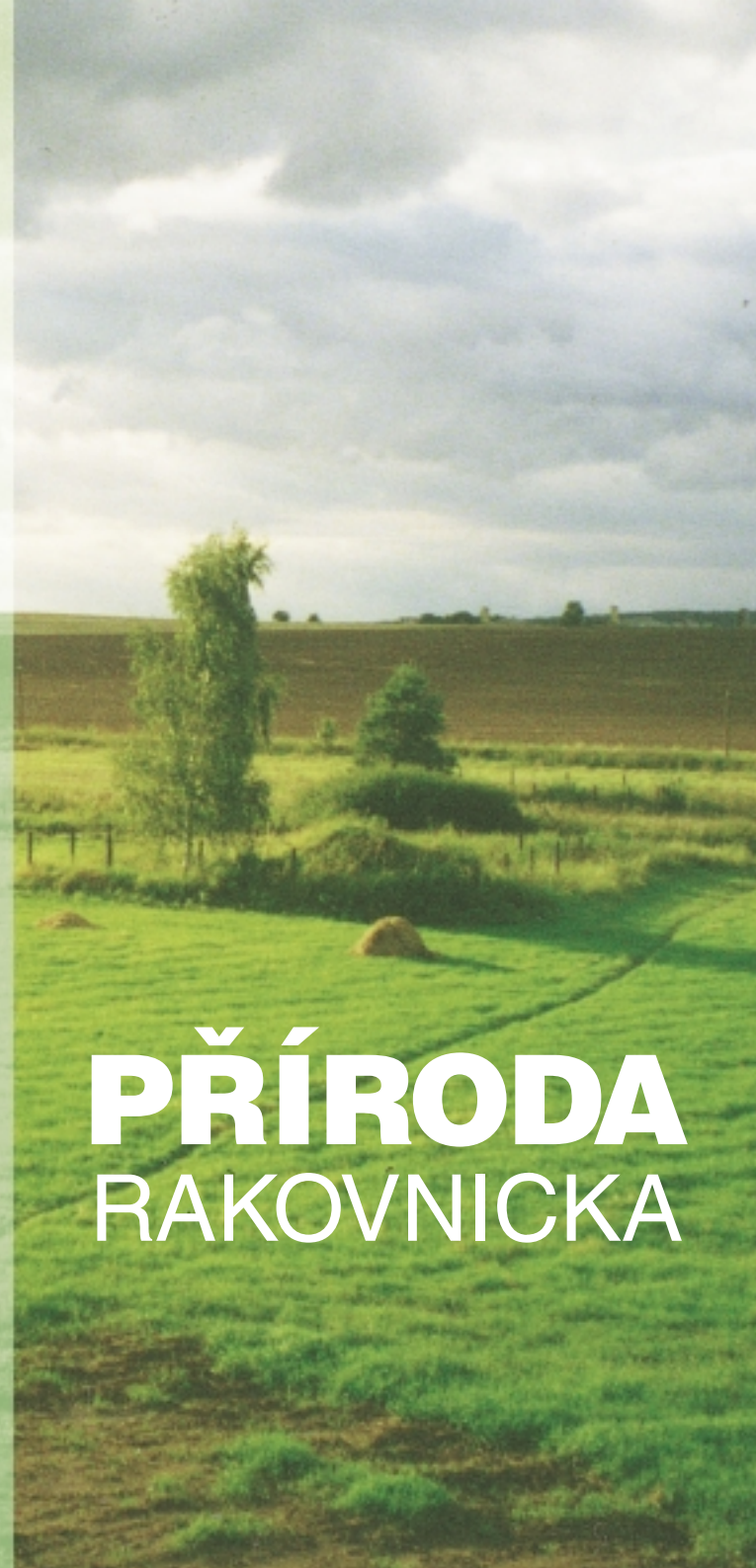
Místa se zde uchovaly přirozené smíšené porosty, zejména bučiny. Typické pro Džbán jsou tzv. “bílé stráně” s výskytem vzácných rostlin. Na Džbáně se vyskytují vzácné horské, ale i teplomilné rostlinné a živočišné druhy. Roste tu řada památných stromů, z nichž nejcennější na okrese je asi buk u Mšeckých Žehrovc s mimořádně vyvinutou korunou o průměru 26 m. Je vysoký 14 m a ve výšce 1,3 m má obvod kmene 526 cm.

Na Džbáně byly otevřeny dvě naučné stezky: Novostrašcko a Kounovské kamenné řady. Druhá z nich byla vybudována v oblasti záhadných kamenných řad na náhorní plošině Rovina. Kamenné řady jsou starší než 16. století a podobají se obdobným stavbám v západní Evropě. Přírodovědné hodnoty Džbanu byly důvodem k vyhlášení Přírodního parku Džbán. Některé činnosti jsou zde vázány na souhlas orgánu ochrany přírody.

RNDr. Alena Škoudlínová
ing. Petr Štěpánek

Organizátoři projektu “Příroda Rakovnicka”: Okresní úřad Rakovník RŽP, Agentura ochrany přírody a krajiny, Okresní muzeum Rakovník a správa CHKO Křivoklátsko. Projekt financuje **P&G Rakona, Pivovar Krušovice a RKZ Rakovník**. Vyšla v rámci projektu “Příroda Rakovnicka” Rabasova galerie jako svoji 98. publikaci roku 1997. Autoři textů Alena: Škoudlínová, Petr Štěpánek. Autoři fotografií: Alena Škoudlínová, Pavel Mudra. Litografie Lokša PrePress, Rakovník. Tisk Tuček tiskárna, Rakovník. (srpen 1997)

PŘÍRODA RAKOVNICKA

Lom Bedno ↑

Přírodní park Džbán u Srbče →

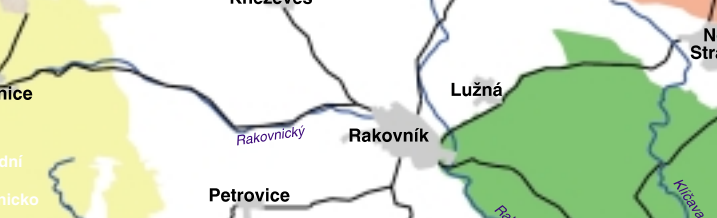
↑ Rybníček u Čisté

↓ Opuka na Pochválovské stráni

Památký buk u Mšeckých Žehovic ↑

↓ Skryjská jezírka

← Rakovnická kotlina

↓ Klíčava v Lánské oboře

